

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
استان چهارمحال و بختیاری
مرکز بهداشت استان

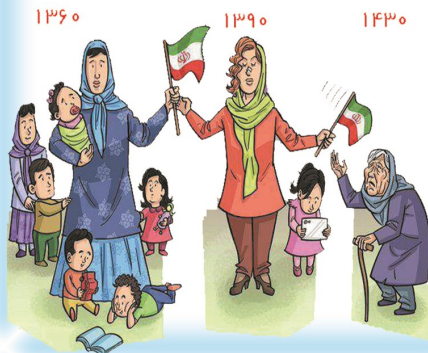
بحران سالمندی جمعیت

خردادماه ۱۴۰۲

کشور ما سال‌ها از جمعیت جوان برخوردار بوده و باید این ثروت حیاتی حفظ و تقویت شود. متأسفانه در سال‌های اخیر روند باروری در کشور شیب نزولی داشته است.

بررسی‌ها نشان داده که نرخ باروری کلی از ۲/۱ در سال ۱۳۹۵ به ۱/۷۴ در سال ۱۳۹۸ رسیده است و در سال ۱۳۹۹ این روند کاهش می‌یابد. همچنان ادامه داشته و با سطح جانشینی (۲/۵) فاصله زیادی دارد. این روند کاهش، هشدار جدی برای اقتدار و بالندگی کشور است.

نگرانی دیگر، ساختار سنی جمعیت کشور و کاهش سطح باروری است. در حالی که ترکیب سنی در سال ۱۳۳۵ کاملاً جوان بوده و ۴۲/۲ درصد جمعیت کشور در سنین ۰-۱۴ سال قرار داشته‌اند، از سال ۱۳۷۵ به بعد، سهم جمعیت ۰-۱۴ سال، کاهش یافته و در سال ۱۳۹۵، سهم این گروه به ۲۴ درصد تنزل کرده است. در مقابل، سهم جمعیت

پیامدهای سالمندی جمعیت

دیگر موجب افزایش مصارف صندوق می‌گردد.

افزایش بیماری‌های سالمندی و مزمن

جامعه کهن‌سال همواره با انواع بیماری‌های مرتبط با سن و تهدیدات سلامتی ناشی از پیری جمعیت مواجه خواهد بود. گسترش بیماری‌های مزمن، هزینه ارائه خدمات را افزایش داده و اکثر منابع نظام سلامت صرف درمان بیماران نیازمند به دریافت خدمات اعم از درمان‌های سرپایی، بستری و خدمات توان‌بخشی می‌گردد و به مثابه یک کالای هزینه‌ای عمل خواهد کرد که هیچ‌گونه بازگشت سودی در پی نخواهد داشت.

افزایش بار مالی صندوق‌های بیمه بازنشستگی

یکی از پیامدهای منفی سالمندی جمعیت، افزایش بار تکفل جامعه است. افزایش بازنشستگی که سهم تولیدی آنها تقریباً صفر است، فشارهای اقتصادی زیادی به دولت وارد می‌کند، زیرا نسبت سالخوردگان به جمعیت در سنین کار افزایش خواهد یافت و از سویی، شمار افراد مستمری‌بگیر بازنشسته و از سوی دیگر شمار افراد سالمند نیازمند به حمایت بالا خواهد رفت. این دو عامل موجب خواهد شد که بار مالی صندوق‌های بیمه بازنشستگی افزایش یافته و موجب بروز بحران‌های مالی شود. به عبارت دیگر درحالی که میزان نیروی کار در سال‌های آینده کاهش می‌یابد، تعداد مستمری‌بگیران روند افزایشی خواهد داشت که این مساله از یک سو موجب کاهش منابع دریافتی صندوق (حق بیمه‌ها) و از سوی

فرزندان، کاهش تحکیم بنیان خانواده نیز از پیامدهای اجتماعی و فرهنگی کاهش و پیری جمعیت است که به وفور در جامعه مشاهده می‌شود.

کاهش توسعه بخش کشاورزی

سن کشاورزان در سالهای اخیر به وضوح رو به سالمندی رفته و درصد اشتغال جوانان در این بخش اندک است. مهاجرت روستاییان از اهم دلایل سالخوردگی شاغلان بخش کشاورزی است. مهمترین پیامد سالخوردگی فعالان کشاورزی: کاهش بهره‌وری، به خطر افتادن امنیت غذایی، وابستگی کشور به واردات مواد غذایی، عدم پذیرش نوآوری و فناوری نوین در حوزه کشاورزی و دامپروری است.

کاهش عرضه نیروی کار توانمند در جامعه

نیروی کار جوان چرخ تولید را می‌چرخاند و منجر به افزایش درآمد ملی می‌شود. شاخص سالخوردگی از مهمترین شاخص‌های جمعیتی است که از نسبت سالمندان بالای ۶۵ سال به کودکان زیر ۱۵ سال به دست می‌آید. اگر این نسبت افزایشی شود، جامعه با انفجار سالمندی و بحران کاهش شدید نیروی کار سالم مواجه شده و ناگزیر به واردات نیروی کار از کشورهای دیگر خواهد شد. کاهش نیروی کار و افزایش افراد مصرف‌کننده، موجب کاهش تولید ناخالص داخلی می‌شود که اثرات منفی زیادی از جمله کاهش صادرات، افزایش واردات، کاهش ذخایر ارزی و افزایش بدهی‌های خارجی را در پی خواهد داشت.

کاهش نشاط اجتماعی

شکاف‌های نسلی در اثر بهم خوردن توازن جمعیت نسل‌ها، جمع شدن چترهای حمایتی خانواده از سالمندان، کاهش تاب‌آوری والدین و

کاهش اقتدار سیاسی

جمعیتی» قرار گرفته است که تا ۳۰ سال آینده تداوم خواهد داشت. بدهی است بهره‌مندی از این فرصت مستلزم مدیریت صحیح برای استفاده بهینه از امکانات بالقوه جمعیت فعال اقتصادی است و با برنامه‌ریزی‌های اقتصادی، کارآفرینی و اشتغال‌زایی برای جمعیت فعال و مولد همراه با اتخاذ سیاست‌های حمایتی و ترغیب فرزندآوری، انتظار می‌رود زمینه برای سازندگی، شکوفایی و بالندگی کشور فراهم گردد.

جمعیت یک کشور بزرگترین پشتوانه امنیتی برای آن کشور است. جمعیت سالخورده، منفعل و سازش‌کارتر است و مقاومت کمتری نسبت به تهدیدات جهانی دارد.

جمعیت و ساختار کشور به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های قدرت ملی به حساب می‌آید، زیرا پوشش مرزهای جغرافیایی نیازمند نیروهای جوان است و پیری جمعیت تهدیدی جدی برای امنیت کشور محسوب می‌شود. امروزه در جنگ‌های مدرن شمار جمعیت کشور نه تنها از جنبه تولید نیروی نظامی متشکل و فعال مهم است، بلکه به عنوان پشتیبان نیروهای نظامی و تکیه‌گاه قدرتمند ارتش ملی در دفاع از خانه و کاشانه، تجهیز ارتش و تغذیه آن و بسیج ملت اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد.

در حال حاضر کشور در برهه فرصت «پنجره

مقام معظم رهبری:

فرزندآوری یک مجاهدت بزرگ است. ما با خطاهایی که داشتیم، با عدم دقت‌هایی که از ماها سر زده، یک برهه‌ای در کشور ما، متأسفانه این مسئله مورد غفلت قرار گرفت و ما امروز خطراتش را داریم می‌بینیم؛ که من بارها این را به مردم عرض کرده‌ام: پیر شدن کشور، کم شدن نسل جوان در چندین سال بعد، از همان چیزهایی است که اثرش بعداً ظاهر خواهد شد؛ وقتی هم اثرش ظاهر شد، آن روز دیگر قابل علاج نیست؛ اما امروز چرا، امروز قابل علاج است. ۹۲/۰۲/۱۱

منابع

- بحران جمعیت و سالمندی در کشور ویژه مدیران و پرسنل، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، انتشارات اندیشه ماندگار، قم، ۱۴۰۱.
- پمفلت ایران و بحران سالمندی، تهیه و تنظیم شورای عالی انقلاب فرهنگی

تهیه‌کننده

مرکز بهداشت استان چهارمحال و بختیاری
(مدیریت سلامت جمعیت، خانواده و مدارس)
شهرکرد، میدان انقلاب، ابتدای خیابان ملت